SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNDSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

NR 11 1982

Får en bofink se ut hur som helst?

Av professor Sven-Olof Lodin

Skatteomläggningens hantering

Vilka minimikrav har man rätt att ställa på en viktig skatteproposition? Frågan aktualiserades när man läser regeringens proposition 1981/82:197, *Reformerad inkomstbeskattning*. Skälet är inte främst de föreslagna reglerna, som ju debatterats i olika sammanhang, utan presentationen — eller snarare bristen på presentation.

Skatteomläggningen har både av inblandade partiledare och flera medlemmar av regeringen karaktäriserats som den mest genomgripande inkomstskattereformen sedan införandet av 1928 års kommunalskattelag. Då borde man ha anledning att vänta sig att de omständigheter som föranlett reformen liksom dess syften och effekter redovisas ingående. Det som i propositionen anförs om reformens bakgrund och om valet av just avdragsbegränsningen som metod för att lösa problemen är följande:

> ''Skattepolitiken bör utformas så att den uppmuntrar arbete, produktiva insatser och sparande och bekämpar inflation, spekulation och skattefusk. Det har därför blivit alltmer uppenbart att ett centralt inslag i en offensiv ekonomisk politik måste vara en reform av inkomstskatten. Inkomstskatten måste avlastas genom en kraftig sänkning av marginalskatterna. Samtidigt bör också en avdragsreform genomföras för att motverka de snedvridande effekter som följt av den hittillsvarande obegränsade avdragsrätten''.

Detta är tydligen allt regeringen ansett att svenska folket och dess valda politiska ombud behöver veta om skälen för den största skatteomläggningen på 54 år.

Denna artikel har ursprungligen publicerats i Ekonomisk Debatt nr 6/1982.
Red tackar Ekonomisk Debatt för tillmötesgåendet.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Presentationen är knappast bättre när det gäller reformens effekter. Trots att den livliga debatten avslöjat att åsikterna går starkt isär beträffande omläggningens effekter — senaste exemplet härpå är SCB:s undersökning av de fördelningspolitiska effekterna av omläggningen — anför budgetministern nästan ingenting till ledning för medborgarna om hur reformen och framför allt avdragsbegränsningen kan komma att påverka deras ekonomiska förhållanden och handlande. Inte heller den lilla ljusblå broschyr, som budgetdepartementet givit ut, ger särskilt stor ledning.

Därför kan det finnas skäl att komplettera propositionens framställning med några beräkningar om hur avdragsbegränsningar verkar i några viktiga avseenden, som tidigare inte belysts. I min bok, *Skatter i kris,* har jag mer ingående och systematiskt diskuterat skatteomläggningens olika sidor. Den läsare, som vill ha en mer fullständig bild av omläggningen, får jag hänvisa dit.

Räntekänsligheten

Det har ofta bl a av budgetministern hävdats, att marginalskattesänkningen har större betydelse för den ökade räntekänsligheten än avdragsbegränsningen. Så kan man anföra att marginalskattesänkningen står för 2/3 av effekten på räntekostnaden efter skatt och avdragsbegränsningen endast för 1/3 för den som 1982 tjänar 140 000 kr och fram till 1985 får sin marginalskatt sänkt från 80 till 60 %.

I propositionen anför budgetministern:

"Slutligen synes man på sina håll inte fullt ut ha beaktat att mer långtgående marginalskattesänkningar i vissa hänseenden — t ex i fråga om låntagares kapitalkostnader — får samma verkningar som den avdragsbegränsning som de anges skola ersätta".

Detta påstående är emellertid endast delvis sant. Det är i och för sig riktigt att avdragsbegränsningen på kostnadssidan räknat efter skatt ger samma effekt som en marginalskattesänkning till 50 %, varigenom en underskottsränta i stort sett ger samma levnadskostnadsinskränkning oavsett inkomstläge. Även om en marginalskattesänkning påverkar kostnaden efter skatt av en räntehöjning, förändrar den emellertid ingenting av vad en person behöver tjäna före skatt för att finansiera den höjda räntekostnaden. En räntehöjning, som ökar den totala räntekostnaden med 1 000 kr, innebär vid full avdragsrätt för räntan att en person, oavsett marginalskatteläge, alltid behöver tjäna 1 000 kr före skatt för att täcka räntekostnaden. Avdragsbegränsningen förändrar, som framgår av tabell 1, här drastiskt läget så att man med stigande inkomst måste tjäna alltmer för att täcka kostnaden av en räntehöjning, om den medför underskott i förvärvskällan. Detta beror på att man i den situationen måste tjäna ihop till räntehöjningen med fullbeskattade medel.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Tabell 1. Räntekänslighet vid underskott

	1982	1985 pga avdrags-begränsningen
Vid 50 % marginalskatt kostar vid lån på 100 000 kr en räntehöjning på 1 % (= 1 000 före skatt)	1 000 kr	1 000 kr
Vid 60 % -''-	1 000 kr	1 250 kr
Vid 70 % -''-	1 000 kr	1 667 kr
Vid 75 % -''-	1 000 kr	2 000 kr
Vid 80 % -''-	1 000 kr	2 500 kr

Som framgår av tabell 1 behöver således den som har 75 % marginalskatt tjäna ihop 2 000 kr för att täcka räntekostnaden på 1 000 kr. Detta leder till en betydligt mer ökad räntekänslighet på kostnadssidan än vad marginalskattesänkningen åstadkommer och medför att framför allt höginkomsttagare måste planera sin ekonomi med betydligt större säkerhetsmarginal än före reformen för att vara säkra på att ha ekonomiska resurser för att möta en icke förväntad räntekostnadshöjning. Det betyder mer sparande och mindre lån. Detta är naturligtvis en avsedd, och i vart fall vad avser konsumtions- och villalån, samhällsekonomiskt positiv effekt av omläggningen. Desto mer angeläget kan man då tycka att den hade redovisats.

Förändringar av lönsamhetskrav

Avdragsbegränsningen innehåller dock många inslag, som knappast kan betecknas som önskvärda. Jag har tidigare visat på de negativa effekter, som kan uppstå på risktagandet i samhället pga att avdragsbegränsningen förstorat förlustriskens värde i varje investeringskalkyl för personer med inkomster över den s k brytpunkten (se Skatter i kris, sid 97—101, för en närmare diskussion). Avdragsbegränsningen kommer att påverka investeringsbesluten också i andra avseenden.

Sådana investeringar, som under någon period kan leda till underskott i förvärvskälla, missgynnas och kan förväntas minska. Det gäller alltså investeringar som egentligen är lönsamma men som drabbas antingen därför att inkomsterna skall redovisas i en annan förvärvskälla än kostnaderna eller därför att vinsten, där verksamheten ej anses som näringsverksamhet, framkommer andra år än då kostnaderna nedläggs. Investeringar, som ger inkomsterna i början av investeringens livslängd och kostnaderna i slutet av perioden, blir ännu oförmånligare än i det nuvarande systemet. Men avdragsbegränsningen medför också att den inkomst, som kan hänföras till en förvärvskälla där un-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

derskott finns, och som kan användas till att täcka underskott, inte kommer att träffas av högre skatt än 50 % oavsett inkomsttagarens inkomstläge. Härigenom blir det lönsammare att investera i ''underskottsförvärvskällor'' än i andra förvärvskällor även om avkastningen före skatt är lägre än för andra investeringsalternativ.

Tabell 2. Lönsamhetskrav på investering i förvärvskälla, där underskott finns, för att bli likvärdig med avkastning på investering i annan förvärvskälla

Marginalskatt	Avkastning i underskotts-förvärvskälla likvärdig	med	avkastning i annan för-värvskälla
50 %	10 %		10 %
60 %	8 %		10 %
70 %	6 %		10 %
75 %	5 %		10 %
80 %	4 %		10 %

Hur mycket sämre avkastningen hänförlig till en underskottsförvärvskälla kan vara än avkastningen av alternativa investeringar men ändå löna sig framgår av tabell 2, som exempelvis visar att det för den, som har 75 % marginalskatt, inte behövs mer än hälften så stor avkastning i underskottsförvärvskälla än vad som måste krävas i andra förvärvskällor.

Inkomstskatten innehåller redan avdragsbegränsningen förutan svåra snedvridningar av den relativa lönsamheten av olika investeringar (för exemplifiering, se Skatter i kris, sid 187 f). Avdragsbegränsningen inför ytterligare ett irrationellt moment. Samhällsekonomiskt kan det generellt sett inte vara bra med skatteregler, som förmår de skattskyldiga att välja investeringar med lägre avkastning än de annars hade gjort. I den mån avdragsbegränsningen härigenom indirekt förbättrar det konventionella sparandets villkor vid kapitalinkomstbeskattningen kan effekten ändock vara samhällsekonomiskt positiv.

Makebeskattningen

I den av budgetdepartementet i oktober 1981 utgivna presentationen av den kommande skatteomläggningen anförs om sambeskattningen bl a följande: ''Den skall i framtiden bara avse den del av makarnas B-inkomster som överstiger 5 000 kr''. Politikernas avsikt har varit att ett fribelopp om 5 000 kr av makarnas B-inkomster alltid skall vara undantaget från sambeskattning. Propositionstexten bekräftar intrycket. Sådan är emellertid inte innebörden av de nya reglerna. En närmare analys av lagtexten visar att den valda tekniska

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

konstruktionen medför att det belopp, som undantas sambeskattning, i praktiken kommer att variera mellan 2 500 och 5 000 kr beroende på makarnas inkomstfördelning.

Orsaken härtill är följande. Fribeloppet skall behandlas som A-inkomst och fördelas med 2 500 kr på vardera maken. I den utsträckning ena maken saknar B-inkomster för att täcka fribeloppet, får andra maken tillgodogöra sig den outnyttjade delen av den förra makens fribelopp. Sambeskattningstekniken i övrigt behålles ograverad och är sedan länge utformad så att B-inkomsten tillhörig den make, som har den lägsta A-inkomsten, vid skatteberäkningen läggs ovanpå den sammanlagda A- och B- inkomsten, tillhörig den andra maken med den högsta A-inkomsten, för att man härigenom skall få fram rätt skatteuttag på den förra makens B-inkomster. Om två makar, X och Y, varav X har den högsta A-inkomsten, båda har B-inkomst överstigande 2 500 kr vardera, får detta följande konsekvens. När 2 500 kr av X:s B-inkomst skall behandlas som A-inkomst, läggs den ovanpå hans A-inkomst, och ingår därigenom fortfarande i det belopp på vilket Y:s B-inkomst skall läggas vid skatteberäkningen efter avdrag för 2 500 kr, dvs X:s ''fribelopp'' ingår fortfarande i sambeskattningen på samma sätt som om det aldrig fritagits. På så sätt blir endast 2 500 kr av makarnas gemensamma B-inkomster här fritagna från sambeskattning (se tabell 3). Endast om den make, som har högsta A-inkomsten, helt saknar B-inkomster, kommer hela fribeloppet 5 000 kr att undantas från sambeskattning.

Tabell 3. Sambeskattningsunderlag

	Make X	Make Y
A-inkomst	140 000	50 000
B-inkomst	2 500	3 500 (6 000 ./. fribelopp 2 500)
(5 000 ./. fribelopp 2 500)		
Sambeskattningsunderlag		
A-inkomst (140 + 2,5 tkr)	142 500	
X:s B-inkomst	2 500	
Y:s B-inkomst	3 500	
	148 500	

Denna ojämnhet i beskattningen kommer förmodligen att medföra anpassningsåtgärder från de skattskyldiga.

Ett enkelt sätt att ändra lagstiftningen för att uppnå den av politikerna avsedda och allmänt förväntade effekten att från sambeskattningen alltid undanta 5 000 kr är att höja vardera makens fribelopp till 5 000 kr, samtidigt som man slopar regeln att av ena maken outnyttjat fribelopp får utnyttjas av andra maken. Orsaken till att en sådan ändring ger rätt effekt är att fribelop-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

pet hänförligt till B-inkomsten hos maken med högsta A-inkomsten ändå som ''A-inkomst'' kommer att ingå i sambeskattningen.

Fribeloppsreglernas oväntade innebörd är dock bara en detalj i en sambeskattningskonstruktion, som på grund av att avdragsbegränsningen inte tillåter makar att kvitta överskott och underskott av samma slags förvärvskällor mot varandra i många fall leder till orimliga konsekvenser och ''Pomperipossaeffekter'' i ännu högre grad än det nu gällande systemet. (För en närmare diskussion härom — se Skatter i kris, sid 102 ff.) Propositionens motivering för att ej medge kvittningsrätt är förvånande öppenhjärtlig.

''En sådan kvittning mellan makar skulle nämligen kräva detaljerade regler för att täcka alla fall. --- Vad jag nyss nämnt om behovet av förenklingar talar därför mot att medge kvittning mellan makar''.

Kringgående

I debatten om skatteomläggningen, liksom i remissvaren, har hävdats att avdragsbegränsningen kommer att verka orättvist också av det skälet att den i många fall är så lätt att kringgå för dem som har kapital. I propositionen berörs ej kringgåendemöjligheterna eller de rättviseproblem, som de medför. Redan konstruktionen av avdragsbegränsningen gör att personer med stora kapitalinkomster kan få fullt avdrag för sina konsumtionsräntor. Likaså kan de som har sina intäkter och avdrag i samma förvärvskälla nolltaxera med samma resultat som tidigare. I andra fall krävs vissa inte alltför stora omdispositioner av de skattskyldiga. Eftersom propositionen lämnat problemet åsido kan det vara på sin plats att belysa problemet med i vart fall några exempel på förfaranden som kan förväntas bli vanliga.

Den som driver sin rörelse i aktiebolagsform har stora möjligheter att eliminera extrakostnaden för exempelvis underskott pga konsumtionsräntor. Här hjälper den av riksdagen just antagna lagstiftningen om skattelättnader för utdelad vinst i icke börsnoterade företag företagaren att genom utdelning undgå avdragsbegränsningen på ett sätt som knappast förutsetts av riksdagen. Denna lagstiftning innebär att bolagets skattekostnad för den del av vinsten, som utdelas till aktieägarna och som ej överstiger 15 % av aktiekapitalet och ej heller överstiger 700 000 kr, i praktiken halveras från 58 % till 29 %. Härigenom får löneuttag och utdelning ungefär samma skattebelastning i syfte att underlätta de mindre företagens kapitalförsörjning. Hittills har fåmansföretagare i allmänhet tagit ut bolagens överskott som lön, för vilket bolaget också har att erlägga arbetsgivaravgifter. Att täcka företagarens underskott av inkomst av kapital genom löneuttag blir i framtiden mycket kostsamt för bolaget. Om man i stället använder sig av utdelning undgås arbetsgivaravgiften. Den reducerade bolagsskatten ger dock i det närmaste samma belastning. Emellertid utgör utdelningen för mottagaren inkomst av kapital som fullt ut kan kvittas mot exempelvis konsumtionsräntor och mot villaunderskott upp till 30 000 kr.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Tabell 4. Kostnad för fåmansaktiebolag för att täcka företagsledares personliga räntekostnad på 1 000 kr

Personlig marg skatt	Nödvändigt löneuttag	Lönekostnad (inkl lagstadgad arbetsgivaravgift 33 %[1]) + p-planpension 10 %	Nödvändig utdelning	Utdelningskostnad Full bolagsskatt 58 %	Utdelningskostnad Bolagsskatt efter "småföretagslättnad" nettoskatt 29 %
50 %	1 000	1 300 + 133	1 000	2 380	1 414
60 %	1 250	1 662 + 166	1 000	2 380	1 414
70 %	1 667	2 217 + 222	1 000	2 380	1 414
75 %	2 000	2 660 + 266	1 000	2 380	1 414
80 %	2 500	3 325 + 332	1 000	2 380	1 414

Tabell 4 visar skillnaden i totalkostnad i olika marginalskattelägen mellan löneuttag och utdelning för täckning av underskottsräntor. När "småföretagslättnaden" kan utnyttjas elimineras skatteeffekten av avdragsbegränsningen helt. Utdelningsvägen är då klart lönsammare än löneuttag redan vid en marginalskatt på 60 %. Vid 80 % marginalskatt är det jämfört med utdelningsvägen mer än dubbelt så dyrt att använda sig av löneuttag för att täcka underskott.

I detta fall åstadkommes lättnaden inte genom omflyttning av räntekostnaden utan genom byte av förvärvskälla för inkomsten. Det kan också observeras att förfarandet går lika bra oavsett vem av två makar som äger aktierna i företaget resp vem som är företagsledare. Genom att båda makarna gör sig betalningsansvariga för lånen möter inget hinder att den make som är aktieägare och uppbär utdelningen betalar räntorna och därmed också erhåller avdragsrätten, även om lånet från början var taget av företagsledaren och räntorna tidigare betalades av hans lön.

En annan orsak till att avdragsbegränsningen ofta kan kringgås är att förvärvskälletillhörigheten av räntekostnader i många fall går att ändra på.

Räntan skall dras av i den förvärvskälla där lånet nedlagts eller använts. Praxis på området är sparsam och har utvecklats under förhållanden då en räntas förvärvskälletillhörighet har varit av mindre betydelse, varigenom de skattskyldiga hittills i vart fall haft ett relativt stort manövreringsutrymme. En just publicerad dom från regeringsrätten bekräftar hur svårt det är för skattemyndigheterna att motbevisa den skattskyldiges påståenden om till vilken förvärvskälla en räntekostnad hör, se SN 1982 s 408.

Så bör ingenting hindra en delägare i ett handelsbolag eller en enskild företagare, som hittills hållit sig med eget rörelsekapital men lånefinansierat sin villa, att betala igen sina villalån och lånefinansiera rörelsens likviditetsbehov

[1] 1982 års avgiftsuttag. Finansieringen av skatteomläggningen medför förmodligen en höjning med 6 procentenheter fram till 1985.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

med en checkkredit, varvid räntan blir avdragsgill i rörelsen. Vid en årlig räntekostnad på 30 000 kr skulle villaunderskottet medföra en extra skattekostnad på 7 500 kr, som inte uppstår när räntan utgör en rörelsekostnad. Med den sänkta nettointäkten av rörelse följer också att egenavgifter reduceras netto med 2 400 kr. På så sätt undgås mer än hela effekten av avdragsbegränsningen.

Likaså bör en handelsbolagsdelägare eller enskild företagare med full skatterättslig verkan kunna långfristigt placera sina likvida medel i utlåning och härigenom erhålla kapitalinkomster för kvittning av sitt villaunderskott, samtidigt som handelsbolaget resp hans egen rörelse är lånefinansierad.

Utöver det tveksamma ur rättvisesynpunkt att vissa grupper kan undgå avdragsbegränsningens effekter kan man ifrågasätta det lyckliga i att avdragsbegränsningen påverkar företagare att ''privatisera'' sina rörelsemedel genom överföringar till den privata sfären för att i stället kreditfinansiera rörelsedelen. Den praktiska betydelsen av dessa effekter hade varit mindre om man inte nyligen höjt minimigränsen för aktiebolags aktiekapital till 50 000 kr och därigenom föranlett tiotusentals företagare att lämna aktiebolagsformen till förmån för handelsbolag och enskild firma.

Marknadseffekter

När det gäller skatteomläggningens effekter på olika marknadspriser har osäkerheten varit stor. Särskilt gäller det priseffekterna på villamarknaden. I propositionen förbigås eventuella marknadseffekter av skatteomläggningen med tystnad. Det innebär att landets skattskyldiga saknar information om vilka priseffekter regeringen tror att skatteomläggningen kan medföra i olika avseenden, trots att priseffekterna i flera fall blir betydande och utgör en av skatteomläggningens mest påtagliga effekter. Det skall medges att priseffekterna på villamarknaden är svåra att förutse. Ändock hade en diskussion av effekternas karaktär, fördelning och storleksordning varit av stort värde för de skattskyldiga, som nu i stället är hänvisade att själva söka bedöma sanningshalten i å ena sidan utpräglade skräckskildringar av omläggningens kostnads- och priseffekter och å andra sidan fastighetsmäklares i försäljningsiver glada försäkringar att villorna nu nått botten och att detta är rätta tidpunkten för villaköp. Lagstiftarna måste anses ha ett ansvar för att informationen om omläggningens effekter blir riktig — ett ansvar som svikes.

Premieobligationsmarknaden är ett annat viktigt område, där det är bekant att man inom departementet gjort beräkningar på effekterna, men vilka man avstått från att offentliggöra trots att just premieobligationsmarknaden torde vara vår mest skattekänsliga marknad och trots att effekterna av skatteomläggningen här är betydligt lättare att beräkna. Skatteomläggningen har haft och kommer med största sannolikhet att få ytterligare negativa priseffekter på obligationsmarknaden. Det kan därför vara på sin plats att något diskutera

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

vilka effekter som omläggningen kan medföra för de skattskyldiga som planerar att investera i premieobligationer.

Först skall sägas att de köpare, främst köpare av mindre obligationsposter, som köper premieobligationer som ett slags bättre penninglott för den lilla chansen till storvinst, förmodligen inte kommer att förändra sina preferenser pga skatteomläggningen. Ser vi däremot till de personer som överväger premieobligationsköp som ett alternativ till andra investeringar pga den avkastning som premieobligationerna normalt kan förväntas ge, dvs köpare av hela obligationsserier, är bilden en annan.

Om vi för att konkretisera diskussionen väljer att investera i en s k C-serie av ett av 1980 års lån, utgör det nominella värdet på serien 200 000 kr. Dagskursen för en C-serie i början av september 1982 uppgår till 195 000 kr. Det totala vinstbeloppet före skatt utgör 8 % av nominella beloppet och efter skatt 6,5 %. Det garanterade vinstbeloppet per serie utgör 2,4 %. Om man bortser från de enstaka högvinsterna på 25 000 kr och högre belopp, som ej kan påräknas i en normalavkastningskalkyl, utgör det matematiska vinstbeloppet 4,9 % efter skatt. Då emellertid en helt jämn spridning av vinsterna ej kan påräknas vid innehav av en enda serie, men å andra sidan ett bättre utfall än den garanterade avkastningen på 2,4 % bör uppnås, bör en normalavkastning ligga i intervallet 3—4 %. Detta intervall kommer att användas i den följande diskussionen.

För den som överväger att köpa en obligationsserie för egna sparmedel kan först allmänt framhållas två punkter. Så länge obligationsavkastningen efter skatt är lägre än inflationstakten innebär en obligationsinvestering alltid en real förlust om den inte kan ske till en prisreduktion jämfört med pari, som är tillräckligt stor för att uppväga skillnaden mellan avkastning och inflationstakt. Vid en inflationstakt på 10 % och 4 % obligationsavkastning skulle det krävas en kurs så låg som 140 000 kr för en serie. Dagens kurs ger inte täckning för en högre inflation än 4,6 %. Kalkylen påverkas ej av skatteomläggningen. En obligationsinvestering till högre kurs än denna kan ändå vara försvarlig om obligationerna trots realförlusten ger bättre avkastning efter skatt än alternativa investeringar.

Den andra punkten som bör framhållas är att den marginalskattesänkning, som ingår i skatteomläggningen, försämrar varje obligationsplacerings relativa lönsamhet. Så motsvarar för den, som idag tjänar 220 000 kr och har 85 % marginalskatt, 3,5 % avkastning efter skatt en avkastning på 23,33 % före skatt på en skattepliktig investering. Efter omläggningen får samma person en marginalskatt på 75 % varvid 3,5 % efter skatt endast motsvarar en alternativ avkastning före skatt på 14 %, vilket knappast är särskilt hög avkastning i dagens ränteläge. För personer i lägre inkomstskikt där den relativa marginalskattesänkningen är större blir också försämringen av den relativa premieobligationsavkastningen större.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Ett sätt att beräkna vad marginalskattesänkningen kan ha för effekt på lönsamheten av en obligationsinvestering är att först beräkna alternativavkastningen före skatt vid 85 % marginalskatt och vid den kursnivå som förelåg före kvittningsförbudets införande och ''nattöverenskommelsens'' offentliggörande. Med detta som utgångspunkt beräknas vilken obligationskurs, som borde gälla efter omläggningen vid 75 % marginalskatt för att obligationsavkastningen inklusive återlösenbeloppet år 1990 skall bli densamma som alternativinvesteringens avkastning efter skatt vid oförändrad nivå på alternativavkastningen före skatt. Det är i och för sig möjligt att marknadens avkastningskrav före skatt också kan påverkas av skatteomläggningen, även om dessa avkastningskrav mer torde vara beroende av andra faktorer såsom inflationsförväntningar, allmänna ränteläget, penningtillgång, m m. I kalkylen har därför förutsatts oförändrade avkastningskrav före skatt (se tabell 5). Kalkylen innebär härmed också oförändrad inflationstakt.

Vid beräkningen kan man antingen utgå från obligationsseriens nominella värde som normal nivå eller använda sig av den börskurs, ca 210 kr, som obligationerna mera stadigt låg pa. Kalkylen omfattar båda alternativen. Obligationsavkastningen efter skatt beräknas ligga i intervallet 3—4 % av nominella beloppet.

Tabell 5. Obligationskurs efter skatteomläggningen för att avkastningen efter skatt skall motsvara oförändrad avkastning före skatt på alternativinvestering jämfört med tiden före skatteomläggningen

Kurs före omläggningen (vid marg skatt 85 %) för C-serie 1980	Kurs efter omläggning (vid marg skatt 75 %)	
	vid obligationsavkastn 3 % av nominellt värde	vid obligationsavkastn 4 % av nominellt värde
200	175	169
210	177	172,5

Den som anser att en obligationsavkastning efter reformen skall motsvara samma alternativavkastning före skatt som innan reformen beslutats finner alltså att skatteomläggningen under dessa förutsättningar leder till en kurssänkning på ca 16 % och att nuvarande kurs 195 kr är för hög för att motsvara kalkylens avkastningskrav. Kalkylkurserna är även alltför höga för att ge skydd mot nuvarande inflationstakt. För den som får sin marginalskatt sänkt från 80 till 60 % blir effekten ännu större och köpkursen ännu lägre än i detta exempel. Därmed är inte sagt var den nuvarande marknadskursen bör ligga.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Det finns andra aktörer på obligationsmarknaden med andra preferenser som också påverkar kursen.

En annan och kanske intressantare grupp att beräkna skatteomläggningens effekter för är den som nu avser att investera i obligationer med lånade medel. I detta fall har skatteomläggningen ännu mer genomgripande effekter, då avdragsbegränsningen till 50 % drastiskt höjer räntekostnaden jämfört med dagens situation i de fall ränteavdraget leder till underskott i förvärvskällan. För den som idag kan dra av räntor till 80 % marginalskatt, mer än fördubblas räntekostnaden efter skatt genom avdragsbegränsningen. Det innebär bl a att ett inköp av obligationsserie till nominella värdet i framtiden inte kan bära en högre låneränta än 7—8 % utan att bli förlustbringande. Därför kan det vara intressant att undersöka vilket inköpspris på en obligationsserie som vid lånefinansiering krävs för att investering skall gå ± 0. I en sådan kalkyl måste förväntad inflationstakt och ränteläge beaktas. I kalkylen har beräkningar gjorts för tre olika inflationstakter, 10 %, 7,5 % och 5 %. Låneräntan uppgår till inflationen plus 5 %, vilket möjligtvis är något lågt. Hela investeringen förutsätts lånefinansierad och räntan utgör i sin helhet underskott av kapital. Högre ränta ger lägre kurs. Kalkylen avser en person med 80 % marginalskatt och avdragseffekt 1982, 70 % avdragseffekt 1983, 60 % 1984 och 50 % 1985 och senare år. Kalkylen skall besvara frågan till vilken kurs han kan köpa en C-serie obligationer i ett av 1980 års lån för att nuvärdet av de årliga betalningsströmmarna inklusive inlösenbeloppet 1990 skall bli lika med inköpspriset.

För kalkylen gäller vidare följande förutsättningar. Obligationsserien inköps 1/9 1982 och inlösen sker den 1/7 1990. Den årliga obligationsavkastningen beräknas till alt 3 eller 4 % av nominella beloppet. Som diskonteringsfaktor för de årliga nettobetalningsströmmarna (vinst ./. ränta efter skatt + inlösenbeloppet år 1990) används räntekostnaden efter skatt. Det bör observeras att den årliga avkastningen är negativ från år 1984 och att tidpunkten för inlösen av obligationen till nominella värdet, här 1990, har avgörande betydelse för utfallet.

Resultatet av kalkylen redovisas i tabell 6.

Tabell 6. Obligationsköp med lånade medel

Årlig avkastning i % av nominella värdet	Inköpspris = nuvärdet av investeringen vid låneränta		
	15 % (inflation 10 %)	12,5 % (inflation 7,5 %)	10 % (inflation 5 %)
3 %	157	169	182
4 %	170	182,5	196

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Kalkylen resulterar i ett inköpspris som i flertalet alternativ ligger långt under de aktuella obligationskurserna för C-serier. Endast vid så låg förväntad inflationstakt som 5 % överensstämmer kalkylresultatet med nuvarande kursnivå. Vår låntagare bör därför avstå från den tänkta obligationsinvesteringen. Före skatteomläggningen försvarar en kalkyl med samma förutsättningar vid 10 % inflation, 80 % marginalskatt med full avdragsrätt och 4 % nominell obligationsavkastning ett inköpspris på ca 215 kr, dvs ett pris ungefär i nivå med de då gällande normalkurserna, jämfört med 170 kr efter omläggningen, som i detta fall alltså medfört en prisreduktion på ca 20 % för att ge samma nuvärde.

Det kan sägas att kalkylen är orealistisk i det hänseendet att hela investeringen förutsätts lånefinansierad. Avsikten har emellertid varit att visa hur lånefinansieringen av obligationsköp påverkats av skatteomläggningen. Den som i kalkylen ändå vill ta hänsyn till en del eget kapital kan kombinera resultaten av tabell 5 och 6 i valfria proportioner och finner då att bilden knappast förändras i nämnvärd grad.

Det är viktigt att understryka två förutsättningar för de ovan presenterade kalkylerna. Den ena är att kalkylen avser 1980 års lån. Då skatteomläggningen påtagligt försämrar värdet av de årliga betalningsströmmarna kommer inlösenbeloppet och tidpunkten för inlösen att väga mycket tungt i kalkylen. Värdet av inlösen ökar ju närmare inlösendagen ligger. Därför påverkas priset för obligationer med kort återstående löptid inte lika negativt. Också det förhållandet att 1982 års nettoavkastning inte alls och 1983 och 1984 års endast delvis berörs av skatteomläggningen medför att kalkylerna inte påverkas lika negativt som om skatteomläggningens regler redan trätt i kraft fullt ut. Motsvarande kalkyl med de nya skattereglerna i full tillämpning ger lägre värden än de presenterade. Kalkylerna förutsätter också att obligationerna kan säljas skattefritt, d v s först efter fem års innehav. Vid tidigare försäljning försämras kalkylerna ytterligare.

Den andra viktiga förutsättningen är att kalkylerna endast gäller för de två investerarkategorier, som ingår i kalkylen och som gör sina investeringar på basis av de angivna förutsättningarna, vilka naturligtvis kan diskuteras i sina enskildheter. Kalkylerna visar inte vilken den riktiga marknadskursen för premieobligationsserier bör vara. På marknaden finns många aktörer, för vilka också andra faktorer spelar in. Olika köpare har skilda skatteförhållanden. För den som vill utnyttja en obligationsinvestering för att kvitta bort en aktievinst gäller andra premisser, liksom för den som vill tillmäta spelmomentet ett högre värde. Den som kan köpa flera serier kan räkna med en högre genomsnittsavkastning. Den som köper obligationer för svarta pengar nöjer sig förmodligen med lägre avkastning. Allt detta är faktorer som också påverkar marknadspriserna. De ovan redovisade kalkylerna visar endast att för två vik-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

tiga investerarkategorier har förutsättningarna för investeringar i premieobligationer försämrats påtagligt genom skatteomläggningen.

Avslutande anmärkning

Här har belysts några delområden, där skatteomläggningen har verkningar, som inte redovisats av regeringen. I och för sig är det i många avseenden som omläggningen medför diskutabla effekter. Dessa har belysts till en del av andra debattörer, till en del av mig i tidigare publicerade analyser.

Trots de många anmärkningar som kan framställas mot både utformningen av främst avdragsbegränsningen och det sätt på vilket omläggningen genomförs kvarstår min tidigare deklarerade ståndpunkt att skatteomläggningen ändå är ett steg i rätt riktning.

Skälen härtill är följande:

1) Våra exceptionellt höga marginalskatter har i kombination med inflationen kommit att snedvrida svenskarnas ekonomiska beteende vilket lett till avsevärda negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Därför är en marginalskattesänkning en samhällsekonomisk nödvändighet.

2) Avdragsbegränsningen är olämpligt utformad men sätter stopp för en vidareutveckling in i en extrem spekulationsekonomi.

Den nödvändiga marginalskattesänkningen kan tydligen inte uppnås utom till priset av avdragsbegränsningar. Det är ett högt men tydligen av politiska skäl nödvändigt pris. Därför är jag beredd att acceptera avdragsbegränsningen — men endast som en tillfällig lösning.

Vad som däremot inte kan accepteras är det sätt på vilket omläggningen genomförts utan någon närmare utredning angående utformning och effekter eller det sätt som man från statsmakternas sida underlåtit att informera om omläggningens innebörd och effekter i olika hänseenden.

När man genomför reformer med så omfattande effekter och till och med i det uttalade syftet att påverka medborgarnas beteende föreligger också ett oavvisligt ansvar för att medborgarna får tillgång till en fyllig och korrekt information om hur deras ekonomiska förhållanden kommer att påverkas av reformen.

Det är i själva verket just bristen på auktoritativ och korrekt information från regeringen och utredningsgruppen, som till en stor del är orsaken till den i flera avseenden vildvuxna och ibland missvisande diskussionen om skatteomläggningens effekter, och till att ''politiska bomber'' om dess ''verkliga'' innebörd briserar i dagspressen.

Men det är också i ett annat avseende som handläggningen av skatteomläggningen inger olust. Man kan inte frigöra sig från intrycket att de ansvariga politikerna, sedan överenskommelsen mellan de tre partiledningarna träffats, ansett en bred parlamentarisk majoritet för omläggningen garanterad, varför en ordentlig presentation av skälen för omläggningen och dess innebörd och

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

effekter som beslutsunderlag för riksdagen blivit en onödig överloppsgärning. Härmed reduceras riksdagsledamöterna till en samling automatiska knapptryckare.

Vi behöver samförstånd och samarbete i svensk politik. Det är emellertid oroande om samförståndet också skulle innebära att information och folkets delaktighet skulle komma att betraktas som onödig. Skattefrågans ''icke-existens'' i 1982 års valrörelse leder tanken i samma riktning. I ''Skatter i kris'' diskuterar jag de förfallstendenser i den skattepolitiska beslutsprocessen som under senare år kunnat förmärkas och hävdar att vi har en skattepolitikens kris. Handläggningen av 1982 års skatteomläggning framstår dessvärre som en god illustration till den tesen.

REFERENSER

Regeringens proposition 1981/82:191 om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier, m m.
Regeringens proposition 1981/82:197 om reformerad inkomstbeskattning.
Budgetdepartementet, 1982, Skattereformen.
Du Rietz, G, 1982. DN 7/9 (hörnartikel).
Lodin, S-O, 1982. Skatter i kris, Norstedt & Söner, Stockholm.
Lodin, S-O, 1981. Skatteförslag på känn, Skattenytt 12/81.
PK-Banken, 1982. Skatteomläggningen — köpkraft och boendekostnad. Beräkningar utförda vid ekonomiska sekretariatet, PK-Banken (stencil).
Statistiska Centralbyrån 1982. Skattereformens fördelningseffekter, Levnadsförhållanden, rapport 34.
Söderström, L, 1981. Halvhjärtat försök att lösa marginalskatteproblemet. Ekonomisk Debatt 8/1981.
Westerberg, B, 1981. Skattereform för 80-talet. Ekonomisk Debatt 8/1981.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47

Ska du vinna eller förlora på den nya skatte-reform-en?

Nu när skattereformen är beslutad gäller det för dig, särskilt om du är jordbrukare, företagare eller villa-ägare att se om ditt hus. Vad som från början var avsett att bli en marginalskattereform kommer sannolikt redan innan genomförandet att förvandlas till en åtgärd som enbart begränsar värdet på underskottsavdragen.

Genom kvittningsförbud mellan olika förvärvskällor kan reformen drabba såväl privatpersoner som jordbrukare och rörelseidkare hårt om man inte redan nu planerar. Orättvisorna inbyggda i regelsystemet gör att det ofta kommer att bero på tillfälligheter om dina underskott blir avdragsgilla eller ej.

Boken som räddar dina avdrag

För vanliga människor har det hittills varit omöjligt att överblicka effekterna, men nu har du chansen! Den kände juristen Holger Hvenfeldt har gjort en grundlig studie på ca 200 sidor. På ett lättåskådligt sätt analyserar han och drar konsekvenserna av de nya reglerna. Köp boken, den kostar bara 98:-, men kan rädda 1000-tals kronor.

Beställ boken idag, upplagan är begränsad.
Beställningstelefon 046-12 96 65 eller 040-785 50

Porto tillkommer. PORTOFRITT om ni betalar i förskott med check eller sätter in pengarna på PG 66 04 34 - 2 eller BG 570 - 4689. (Om ni beställer över PG eller BG skicka då inte in denna kupong utan gör beställningen på PG eller BG-blanketten.)

Jag vill rädda mina avdrag och
beställer ex av boken
"Din nya avdragsrätt". Pris 98:-
Namn .....
.....
Företag .....
.....
Adress .....
.....
Postadress .....
.....

Frankeras ej
Adressaten betalar portot

HIPPOS FÖRLAG HB
Svarsförsändelse
Kontonummer 3114
200 22 MALMÖ

Open access från www.skattenytt.se, 2026-01-16 22:35:47